

Záverečná karta projektu

Názov projektu

Evidenčné číslo projektu

APVV-17-0360

Multidimenzionálna analýza signifikantných determinantov efektívnosti verejného obstarávania s dôrazom na aplikáciu Health Technology Assessment v procese prípravy obstarávania

Zodpovedný riešiteľ **prof. Ing. Juraj Nemec, CSc.**

Príjemca

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici - Ekonomická fakulta

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.
Fakulta baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií / Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach.

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

V projekte neparticipovalo zahraničné pracovisko.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

neboli

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

Kotherová, Z., Caithamlová, M., Nemec, J., Dolejšová, K. (2021). The use of diagnosis-related group-based reimbursement in the czech hospital care system. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(10) doi:10.3390/ijerph18105463 1 AH

:

Gavurova, B. Tarhanicova, M. (2021). Methods for Estimating Avoidable Costs of Excessive Alcohol Consumption. Int. J. Environ. Res. Public Health 2021, 18, 4964. doi.org/10.3390/ijerph18094964 1,5 AH

:

Nemec, J., Kubák, M., Donin, G., & Kotherová, Z. (2021). Efficiency of public procurement in the czech and slovak health care sectors. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 17(62), 115-133. doi:10.24193/tras.62E.7 1 AH

:

Bednárová, L., Michalková, S. (2021). Vybrané aspekty verejného obstarávania. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, prvé vydanie, 159 strán. ISBN 978-80-248-4522-7. 8 AH

:

Gavurová, B., Barták, M. (2021). Prístupy k poznávaniu zdravotnej politiky a ekonomiky. Vysokoškolská učebnica. Technická univerzita v Košiciach, prvé vydanie, 107 strán. ISBN 978-80-553-2717-4. 6 AH

- :
Nemec, J., Kubák, M., Krapeč, M., Horehálová, M. (2020). Competition in public procurement in the Czech and Slovak public health care sectors. In Healthcare. - Basel : Multidisciplinary Digital Publishing Institute. ISSN 2227-9032. - Vol. 8, no. 3 (2020), pp. [1-14]. 1 AH
- :
Gavurova, B., Khouri, S., Korony, S. (2020). Exploration of Disparities in Regions and Specialized Fields of Day Surgery System. Int. J. Environ. Res. Public Health 2020, 17, 936. 1 AH
- :
Gavurova, B., Ivankova, V., Rigelsky, M., & Kmecova, I. (2020). How Do Gender Inequalities in Health Relate to the Competitiveness of Developed Countries? An Empirical Study. Journal of Competitiveness, 12(3), 99–118. <https://doi.org/10.7441/joc.2020.03.06> 1 AH
- :
Gavurova, B., Ivankova, V., Rigelsky, M., Suler, P. (2020). Gender health inequalities and economic productivity in OECD countries, Economic Research-Ekonomika Istraživanja, DOI: 10.1080/1331677X.2020.1845762 1 AH
- :
Kocisova, K., Gavurova, B., Behun, M. (2019). The Importance of Implementing Environmental Variables in the Process of Assessment of Healthcare Efficiency through DEA. Ekonomicky casopis, 67(4), 367-387. 1 AH.
- :
Gavurova, B., Tucek, D., Kovac, V. (2019). Investigation of Relationship Between Spatial Distribution of Medical Equipment and Preventable Mortality. International journal of environmental research and public health, 16(16). 1 AH.
- :
Simionescu, M., Bilan, S., Gavurova, B., Bordea, E-N. (2019). Health Policies in Romania to Reduce the Mortality Caused by Cardiovascular Diseases. International journal of environmental research and public health, 16(17). 1 AH.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu majú zásadné miesto v oblasti teórie ale aj významné praktické dopady. Z pohľadu teórie zistené poznatky prispeli k súčasnému stavu svetového poznania verejného obstarávania všeobecne a verejného obstarávania v zdravotníctve konkrétne vo všetkých nosných teoretických témach, ktorým sa svetová veda venuje, so zameraním sa na dáta získané na Slovensku a v Českej Republike priamo naším výskumom, čiastočne aj na dáta z Ruska, získané v rámci spolupráce s HSE Moskva).

:
Z pohľadu účelnosti (prvý plánovaný rozmer výskumu) sme analyzovali fázu špecifikovania parametrov nakupovaného tovaru alebo služby, v rámci ktorých je potrebné zohľadniť ich všetky dopady (najmä efektívnosť liečby, nákladová efektívnosť a bezpečnostné aspekty), prostredníctvom využitia prístupov Health Technology Assessment. V tomto smere sme publikovali viacero nosných článkov v medzinárodných vedeckých časopisoch (napr. Nemec, J., Kubák, M., Donin, G., & Kotherová, Z. (2021). Efficiency of public procurement in the Czech and Slovak health care sectors. Transylvanian Review of Administrative Sciences. Gavurova, B., Belas, J., Rowland, Z., Kubak, M. (2021). The impact of agreement on government procurement use on the competition in Slovak healthcare sector. Administratie si Management Public a iné.

:
Z pohľadu samotného nastavenia súťaží (verejných obstarávaní), ktoré determinuje dosiahnutie čo najlepšieho pomeru kvalita/cena (efektívnosť) alebo dosiahnutie najnižšej ceny pre požadované parametre (hospodárnosť), sme sa venovali kritickým otázkam a parametrom, ktoré sú predmetom svetového výskumu (miera a hodnotenie transparentnosti, miera a hodnotenie efektívnosti/hospodárnosti VO, vhodné nastavenie kritéria výberu, správne rozhodovanie sa medzi centralizovanými a decentralizovanými prístupmi, nediskriminácia, transakčné náklady). Na základe získaných dát (zmapovanie všetkých verejných obstarávaní v oblasti zdravotníctva v ČR a na Slovensku) náš výskum dokladuje, že slovenská situácia je podstatne horšia – pre všetky sledované parametre – v porovnaní

so výsledkami výskumov vo vyspelých krajinách „západne“ od nás (ale podobná ako v iných krajinách strednej a východnej Európy).

:

Z pohľadu praxe je potrebné si uvedomiť, že verejné obstarávanie je veľmi dôležitou oblasťou ekonomiky každého štátu, v našich podmienkach je objem verejného obstarávania niekde na úrovni 15 % HDP. Zvýšenie efektívnosti verejného obstarávania je preto kritickým momentom zvyšovania kvality fungovania národnej ekonomiky. Výskumy realizované v rámci projektu transparentne odhalili množstvo základných manažérskych nedostatkov v kvalite verejného obstarávania v slovenskom zdravotníctve – za kľúčové môžeme považovať nízku mieru konkurencie a absencie plánovania (ex-ante analýzy) pri príprave procesov obstarávania. Na rozdiel od všetkých vyspelých krajín sa Health Technology Assessment v procese prípravy obstarávania na Slovensku nevyužíva. Viaceré zdravotnícke zariadenia, s ktorým sme spolupracovali, prejavili záujem o aplikáciu výsledkov výskumu (návrhy matrik) a po skončení pandémie COVID-19 očakávame podanie spoločných aplikovaných projektov. Význam problematiky potvrdila aj decízna sféra – vláda pripravila návrh zákona na zriadenie Národného inštitútu pre hodnotu a technológie v zdravotníctve, ktorému sa majú zveriť poradenské úlohy spojené s hodnotením zdravotníckych technológií.

:

V rámci riešenia problematiky HTA sme vo vymedzených WP systematizovali vybrané metódy a prístupy HTA, ako aj podporné strategické ciele na zavedenie HTA v podmienkach Slovenska. Spracovali sme rozsiahle rešerše zahraničných výskumných štúdií zamerané na oblasť HTA, jeho metodiku a limity aplikovateľnosti na základe skúseností zo zahraničnej praxe, nakoľko riešenie problematiky HTA sa v rámci domácich výskumných štúdií takmer nevyskytuje. Zrealizovali sme komparáciu procesov HTA a HB-HTS na úrovni nemocníc a charakterizovali súčasné kolaborácie a skúsenosti s jednotkami HB-HTA a agentúrami HTA v európskych krajinách. Zrealizovali sme primárny výskum na zistenie stavu využívania HB-HTA v podmienkach SR oslovením viacerých zdravotníckych zariadení. Využili sme medzinárodne rešpektovanú metodiku HB-HTA z európskeho projektu AdHopHTA doplnenú o ďalšie relevantné otázky skúmanej problematiky. Z výsledkov primárneho výskumu vyplynul jednoznačný fakt – pre slovenské zdravotnícke zariadenia boli otázky z metodiky HB-HTA veľmi problematické, nakoľko tieto inštitúcie nedisponujú potrebnými informáciami, nemajú zavedený zber relevantných dát, resp. databázy potrebných údajov nevyhnutných pre hodnotenie HB-HTA. Vo väčšine zdravotníckych zariadení nepoznali problematiku HB-HTA, Mini-HTA alebo HTA, čo značne sťažuje implementáciu akýchkoľvek procesov v tejto oblasti a vytvára silný apel aj na vzdelávacie procesy v zdravotníckom systéme. Musíme konštatovať, že aj od tvorcov politik v zdravotníckom systéme SR v súčasnosti absentuje podpora zavedenia HTA, alebo HB-HTA, čo nám aj zdôvodňuje silnú absenciu relevantných informácií v zdravotníckych verejných inštitúciách, nemocniciach, nedostatočnú legislatívnu podporu v súčasnosti, ako aj pretrvávajúce nízke povedomie o tejto problematike.

:

Na mnohých výskumných stretnutiach s inštitúciami a expertmi pri riešení našej problematiky sme poukazovali na nevyhnutnosť vytvárania, resp. zavádzania sieťových národných agentúr HTA, čo môže mať veľký význam v relatívne malých ekonomikách, kde patrí aj SR. Ako uvádzajú viaceré výskumné zdroje, v podmienkach SR bolo síce zverejnené určité metodické usmernenie so záväzkom prispieť k efektívnemu rozhodovaniu o prideľovaní zdrojov v oblasti zdravotníctva, avšak bez dostatočnej kapacity a úloha a funkcia HTA v systéme zdravotnej starostlivosti nebola bližšie definovaná. Zdôrazňovali sme na mnohých odborných a vedeckých fórach, že zavádzanie HTA do zdravotníckej praxe by sa malo stať verejnou prioritou s následným permanentným rozvojom budovania kapacít a vzdelávania v oblasti HTA vzhľadom na jeho odbornú náročnosť a komplexnosť. Pre fungujúci systém HTA na Slovensku a na jeho implementáciu a koordináciu orgánov HTA v SR je nevyhnutné zabezpečenie väčších kapacít z odborného, finančného, ako aj zo sociálneho hľadiska, čo je v súčasnosti nedostatočné nielen na národnej, ale aj na regionálnej úrovni. Ak sa pozrieme na problém z medzinárodnej úrovne, vo viacerých európskych krajinách inštitúcie HTA nedisponujú formálnou úlohou v rozhodnutiach zdravotných politik, či už ide o jednotlivé ceny, alebo úhrady nových obstarávaných technológií. Niektoré krajiny sa pri politických rozhodnutiach v oblasti zdravotníctva

spoliehajú predovšetkým na medzinárodné usmernenia HTA bez toho, aby formálne posúdili vhodnosť využitia prenesených medzinárodných dôkazov HTA, resp. využitie záverov týchto ekonomických hodnotení a ich vplyv na rozpočty. Aj tieto fakty boli a stále sú silným apelom na urgentné riešenie tejto problematiky v podmienkach Slovenska, nakoľko jej význam je markantný nielen pri jej skúmaní ako separátnej oblasti, ale hlavne v prepojení na ďalšie oblasti, kde je jasná synergia – ako aj v prípade nami riešenej problematiky v spojení HTA a VO. V tejto súvislosti pri vývoji a hodnotení viacerých metodológií počas riešenia nášho projektu, ako aj po získaní cenných poznatkov z početných pracovných stretnutí s expertmi zaoberajúcimi sa touto problematikou dlhodobo (napr. Fakulta biomedicínskeho inžinierstva Kladno, ČVUT Praha, Karlova univerzita v Prahe, UVP Medipark UPJŠ, VÚSCH a.s., VOÚ a.s. a pod.) odporúčame návrh možných strategických cieľov pre HTA v podmienkach Slovenska, kde v rámci prvého strategického cieľa sme prezentovali dôležitosť regulačného prostredia pre rozhodovanie v oblasti zdravotnej starostlivosti v kontexte skutočného významu HTA v praxi. Jeho význam značne narastá aj v súvislosti s regulačnou väzbou a politickými rozhodnutiami. HTA dosahuje väčší vplyv ak sa vykonáva pri konkrétnom politickom rozhodnutí. Inštitucionalizácia, financovanie, ako aj národná koordinácia HTA by sa mohla centralizovať do agentúry HTA, do decentralizovaných a regionálnych inštitúcií HTA, alebo do vytváraných koordinovaných sietí HTA, na čo poukazujeme v rámci druhého strategického cieľa v našej schéme. Musíme skonštatovať, že v Európe neexistuje žiadny model najlepšej praxe inštitucionalizácie HTA. Tretí strategický cieľ poukazuje na to, že zabezpečenie kvality HTA a transparentnosť je kľúčovým faktorom pre dôveru a prijatie medzi zainteresované strany. Nedostatočné hodnotenie kvality môže význam HTA sprofanovať. Pre oblasť HTA je typická heterogenita tém, ktoré si vyžadujú širokú škálu kompetencií. Z toho dôvodu je nevyhnutná spolupráca nielen národných expertov a špecialistov, ale aj medzinárodných s podporou objektívnej, nezávislej a transparentnej spolupráce medzi členskými krajinami EÚ. K tomu sú nevyhnutné jasné metodické usmernenia.

:

Návrh strategických cieľov pre HTA v podmienkach Slovenska:

:

Strategický cieľ 1: Regulačné vymedzenie, zabezpečujúce legitímnosť HTA

Odporúčanie č.1 Formálne schválenie národnej stratégie HTA ministerstvom zdravotníctva s cieľom vyjadriť svoju politickú prioritu.

Odporúčanie č.2 Analyzovať predpisy a prekážky implementácie HTA.

Odporúčanie č.3 Stanovenie priorít oblastí HTA vzhľadom na obmedzené/limitujúce zdroje.

Odporúčanie č.4 Zabezpečenie nezávislosti HTA (najmä v dlhodobom horizonte) separáciou funkcií poradenstva, schvaľovania a rozhodovania o intervenciách a technológiách.

:

Strategický cieľ 2: Organizácia HTA

Odporúčanie č.1 Zabezpečiť udržanie kapacity procesu HTA na nemocničnej úrovni.

Financovanie vyškoleného personálu nevyhnutnosťou.

Odporúčanie č.2 Dlhodobé stabilné financovanie prideľovaním vyčleneného rozpočtu pre HTA do rozpočtu národnej zdravotnej starostlivosti.

Odporúčanie č.3 Zriadenie koordinátora HTA s definovanými kompetenciami na podporu politického úsilia o rozhodovaní obstarávania založené na dôkazoch prostredníctvom kolaborácie všetkých národných aktivít HTA.

Odporúčanie č.4 Postupná integrácia aktivít HTA do úzkej siete všetkých skupín HTA alebo do centrálnej inštitúcie HTA.

:

Strategický cieľ 3: Zabezpečenie kvality HTA, transparentnosť

Odporúčanie č.1 Vytvorenie transparentného procesu a mechanizmy HTA a rozširovať jeho povedomie zainteresovaným stranám.

Odporúčanie č.2 Odporúčame vytvoriť otvorenú prax HTA (pre lekárov, manažérov, pacientov, inú zainteresovanú stranu).

Odporúčanie č.3 Definovať kvalitatívne kritériá pre HTA a zabezpečiť konzistentnosť všetkých technológií.

Odporúčanie č.4 Publikovanie všetkých výsledkov HTA, či už ide o ročný pracovný program, projektové plány, finalizované správy a pod.

Odporúčanie č.5 Zverejňovanie rozhodnutí o odporúčaniach ministerstva zdravotníctva

alebo výboru HTA a pravidelné predkladanie správ o vykonávaní týchto rozhodnutí verejnosti.

:

Strategický cieľ 4: Budovanie kapacít, národné aktivity a európska spolupráca

Odporúčanie č.1 Vynaloženie úsilia na zabránenie odlivu mozgov a udržiavanie miestnych vyskolených odborníkov z oblasti HTA vo verejnom sektore.

Odporúčanie č.2 Aktívne podieľanie sa na medzinárodných spoluprákach v rámci HTA (EUnetHTA a iné).

Odporúčanie č.3 Budovať kapacity na vysokých školách resp. univerzitách pre pokročilé vyškolenie v oblasti HTA a na realizáciu náročných projektov.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Projekt splnil všetky plánované ciele a to ja napriek zásadným obmedzeniam, ktoré vyplynuli z pandemickej situácie v druhej polovici jeho riešenia. V prípade štandardného režimu by prakticky s istotou viedol už aj k multiplikačným efektom, spočívajúcim najmä v spustení aplikačných projektov riešiacich využívanie HTA pri príprave verejného obstarávania v zdravotníckych zariadeniach.

:

Musíme konštatovať, že v súčasnosti v zdravotníckom systéme SR absentuje podpora zavedenia HTA, čo nám aj zdôvodňuje silnú absenciu relevantných informácií v zdravotníckych verejných inštitúciách, nemocniciach, nedostatočnú legislatívnu podporu v súčasnosti, ako aj pretrvávajúce nízke povedomie o tejto problematike.

Projekt si stanovil dva hlavné ciele – analýzu účelnosti verejného obstarávania v slovenskom zdravotníctve a analýza samotného nastavenia verejných obstarávaní.

Z pohľadu analýzy účelnosti pri procesoch definovania požiadaviek na obstarávanie (fáza špecifikovania parametrov nakupovaného tovaru alebo služby, v rámci ktorých je potrebné zohľadniť ich všetky dopady) sme skúmali využitie prístupov HTA a vytvorili návrh metodiky posudzovania efektívnosti vynakladania verejných zdrojov v kontexte opodstatnenosti obstarania jednotlivých komodít a ich dopadu na efektívnosť liečby, využiteľnosť, vedľajšie účinky atď., ako aj návrhy modelov multikriteriálneho hodnotenia a metodológie pre aplikovanie inovátnych partnerstiev.

:

Z pohľadu analýzy samotného nastavenia verejných obstarávaní sme sa venovali otázkam a parametrom ako miera a hodnotenie transparentnosti, miera a hodnotenie efektívnosti/hospodárnosti VO, vhodné nastavenie kritéria výberu, správne rozhodovanie sa medzi centralizovanými a decentralizovanými prístupmi, nediskriminácia, transakčné náklady. Výsledkom sú návrhy metrík pre optimalizáciu priebehu a výsledku verejného obstarávania, metrík pre hodnotenia verejného obstarávania a metodiky pre centralizovane verejné obstarávanie.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The project reached all the planned goals, despite the fundamental limitations that resulted from the pandemic situation in the second half of its implementation. In the case of the standard regime, it would practically certainly lead to multiplier effects, consisting mainly in the launch of application projects addressing the use of HTA in the preparation of public procurement in medical facilities.

:

We must say that there is currently no support in the Slovak health care system for the introduction of HTA, which also justifies the strong absence of relevant information in public health institutions, hospitals, insufficient legislative support at present, as well as persistent low awareness of this issue.

The project has set two main goals - an analysis of the effectiveness of public procurement in the Slovak healthcare system and an analysis of the actual setting of public procurement. From the point of view of efficiency analysis in the processes of defining procurement requirements (the phase of specifying the parameters of purchased goods or services, which must take into account all their impacts), we examined the use of HTA approaches and developed a methodology for assessing the efficiency of public resources in the context

of their impact on treatment efficacy, applicability, side effects, etc., as well as proposals for multicriteria evaluation models and methodologies for the application of innovative partnerships.

:

From the point of view of the analysis of the public procurement setting itself, we addressed issues and parameters such as transparency and evaluation of transparency, measure and evaluation of efficiency / economy of PP, appropriate setting of selection criteria, correct decision-making between centralized and decentralized approaches, non-discrimination, transaction costs. The result is the design of metrics for optimizing the course and result of public procurement, metrics for evaluation of public procurement and methodologies for centralized public procurement.